

*Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).
Спеціальність – 281.
Державне управління: удосконалення та розвиток. 2023. № 11.*

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.11.4>

УДК 351: 336.1

Д. А. Міщенко,

д. держ. упр., професор, професор кафедри маркетингу,

Університет митної справи та фінансів

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0278-7209>

Л. О. Міщенко,

к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки та менеджменту,

ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0163-0763>

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

D. Mishchenko,

*Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Professor of the Department
of Marketing, University of Customs and Finance*

L. Mishchenko,

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department
of Economics and Management, Interregional Academy of Personnel Management*

INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF REFORMING STATE FINANCIAL CONTROL IN UKRAINE

У статті розглянуто перспективи впровадження інноваційних технологій у систему державного фінансового контролю в Україні. Виявлено основні перешкоди належному розвитку державного фінансового контролю в Україні, серед яких особливо виділені відсутність єдиної концепції розвитку державного фінансового контролю, дублювання повноважень контролюючих органів, наявність великої кількості нормативно-правових актів, їх застарілість та неузгодженість. Констатовано, що в сучасних умовах спостерігається гостра проблема пов'язана з недостатністю державних фінансових ресурсів, а це в свою чергу, негативно впливає на фінансову безпеку держави. Наголошено, що в таких умовах одним із пріоритетних завдань фінансової політики держави є удосконалення державного фінансового контролю. Визначено, що одним з перспективних напрямів подальшого розвитку державного фінансового контролю в Україні є більш активне застосування інноваційних технологій у цій сфері. Акцентовано увагу на пріоритетності перспективних напрямів розвитку інноваційних технологій у сфері накопичення, моніторингу та надійного зберігання інформації. Запропоновано основні кроки з удосконалення процесу державного фінансового контролю в Україні. Встановлено, що найбільш суттєві переваги застосування інноваційних технологій у сфері державного фінансового контролю пов'язані з прозорістю, інтерактивністю, безпечністю та технологічним вдосконаленням цієї системи. Визначено, що стратегія впровадження інноваційних технологій в систему державного фінансового контролю має включати збір та систематизацію інформації щодо необхідності та доцільності впровадження інноваційних технологій у систему державного контролю; перегляд умов здійснення державного фінансового контролю та визначення критеріїв і показників його ефективності; визначення етапів трансформації системи державного фінансового контролю в новий технологічний вимір; подолання економічного, технологічного та правового відставання в найкоротші терміни та з мінімальними витратами.

The article considers the prospects of introducing innovative technologies into the system of state financial control in Ukraine. The main obstacles to the proper

development of state financial control in Ukraine were identified, among which the lack of a single concept of the development of state financial control, the duplication of powers of controlling bodies, the presence of a large number of regulatory and legal acts, their obsolescence and inconsistency are particularly highlighted. It was established that in modern conditions there is an acute problem associated with the insufficiency of state financial resources, which in particular negatively affects the financial security of the state. It was emphasized that in such conditions, one of the priority tasks of the state's financial policy is the improvement of state financial control. It was determined that one of the promising directions for the further development of state financial control in Ukraine is the more active use of innovative technologies in this area. Attention is focused on the priority of promising directions for the development of innovative technologies in the field of accumulation, monitoring and reliable storage of information. The main steps to improve the process of state financial control in Ukraine are proposed. It was established that the most significant advantages of using innovative technology in the field of state financial control are related to transparency, interactivity, safety and technological improvement of this system. It was determined that the strategy of introducing innovative technologies into the system of state financial control should include the collection and systematization of information on the necessity and expediency of introducing innovative technologies into the system of state control; review of the conditions of implementation of state financial control and determination of criteria and indicators of its effectiveness; determination of the stages of transformation of the state financial control system into a new technological dimension; overcoming economic, technological and legal backwardness in the shortest possible time and with minimal costs.

Ключові слова: державний фінансовий контроль, інноваційні технології, розвиток, реформування, інноваційний потенціал, інформаційні технології.

Key words: state financial control, innovative technologies, development, reform, innovative potential, information technologies.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Ситуація у вітчизняній економіці

останніми роками суттєво погіршилася, це обумовлено об'єктивними причинами: спочатку українське суспільство зіткнулося з епідемією коронавірусу, а потім з війною та необхідністю вести повномасштабні бойові дії. Одним з наслідків цих подій є недостатність державних фінансових ресурсів, що також негативно впливає на фінансову безпеку держави. В таких умовах одним із пріоритетних завдань фінансової політики держави є удосконалення державного фінансового контролю.

Забезпечення доцільного, ефективного формування, розподілу та використання державних фінансових ресурсів відповідно до чинного законодавства, побудова прозорої та дієвої системи управління фінансовими ресурсами держави з метою зростання добробуту українських громадян є пріоритетною метою розвитку системи державного фінансового контролю в Україні. Одним з перспективних напрямів подальшого розвитку державного фінансового контролю є більш активне застосування інноваційних технологій у цій сфері. Останнім часом у всьому світі спостерігається стрімкий розвиток інформатизації господарських процесів та зростання залежності від інформаційних технологій, що використовуються в процесі управління господарською діяльністю, ще більше цьому сприяло введення карантинних обмежень під час пандемії коронавірусу та перехід багатьох суб'єктів на дистанційну форму роботи. За таких умов фінансовий контроль, як елемент фінансової політики держави, не може залишатися осторонь на тлі загального еволюційного розвитку економічних процесів, він теж має трансформуватися і вдосконалюватися.

Особливу увагу слід приділяти перспективним напрямам розвитку інноваційних технологій у сфері накопичення, моніторингу та надійного зберігання інформації. Необхідно як узагальнити передумови впровадження сучасних інформаційних технологій в систему державного фінансового контролю, так і окреслити конкретні дії в рамках цього процесу.

Ігнорування сучасних тенденцій інноваційного розвитку та спроба вирішувати існуючі проблеми за допомогою застарілих механізмів і технологій

може залишити Україну осторонь від кращих практик контролю, управління та фінансових інновацій. Тому вивчення можливостей і недоліків застосування інноваційних технологій в системі державного фінансового контролю може стати основою для підвищення прозорості, ефективності, достовірності, надійності інформації, математичного підтвердження контрольних дій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні вчені приділяють значну увагу дослідженням проблем розвитку державного фінансового контролю, зокрема у наукових працях Борисенко О.П. [1], Боркут О.В. [1], Владімірової Н.П. [2], Гребень С.Є. [3], Гунько К.А. [4], Івашової Л.М. [5], Івашова М.Ф. [5], Колпакової А. [6], Міщенко Д.А. [7], Міщенко Л.О. [8], Шишкової Н.Л. [9], Якимчук І.М. [10] та інших науковців визначено перспективні напрями реформування державного фінансового контролю, розглянуто його види, форми та методи, висвітлено інституційні засади розвитку, проаналізовано досвід організації фінансового контролю в країнах ЄС та здійснено огляд концептуальних засад державного фінансового контролю на сучасному етапі. Водночас, побудована система державного фінансового контролю в Україні досі є недосконалою та потребує підвищення ефективності шляхом упровадження нових, інноваційних інструментів. Теоретичний базис системи державного фінансового контролю не враховує деякі нові його форми, що виникають в процесі розвитку інноваційних технологій. Зазначене свідчить про необхідність проведення подальших досліджень у сфері державного фінансового контролю.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є узагальнення підходів до можливостей впровадження інноваційних технологій у процесі реформування державного фінансового контролю в Україні.

Виклад основного матеріалу. Державний фінансовий контроль є важливою функцією управління фінансовою системою країни, що спрямована на запобігання фінансово-економічним порушенням та мінімізацію їх наслідків у сфері формування та використання бюджетних коштів. В сучасних умовах

посилюється необхідність удосконалення підходів щодо визначення пріоритетних напрямів розвитку державного фінансового контролю, що сприятиме посиленню рівня керованості системи державних фінансів. Розбудова цілісної, ефективної, заснованої на використанні сучасних інформаційних технологій системи державного фінансового контролю, є важливим кроком у забезпеченні належного функціонування органів центральної та місцевої влади. На сьогодні у зв'язку з тим, що в умовах війни різко зростає значення раціонального формування та використання бюджетних коштів, контроль за державними фінансами починає відігравати все більш значну роль у вирішенні економічних проблем, це вимагає внесення суттєвих коректив у саму систему контролю, та розробку пропозицій щодо його подальшого розвитку [5].

Перш, ніж визначитися із основними положеннями стосовно необхідних кроків у напрямі подальшого реформування системи державного фінансового контролю, доцільно зрозуміти масштаб існуючої на сьогодні проблеми в досліджуваній сфері та які перешкоди існують на сучасному етапі розвитку державного фінансового контролю в Україні. Можна констатувати, що недоліками в цій сфері є: відсутність єдиної концепції розвитку державного фінансового контролю, дублювання повноважень контролюючих органів, наявність великої кількості нормативно-правових актів, їх застарілість та неузгодженість. Тобто діюча нормативно-правова база у сфері державного фінансового контролю характеризується недосконалістю, розрізненістю у підходах і принципах, протиріччями в законодавчих актах. Часта зміна законодавства, що відбувається в Україні гальмує формування правової цілісної системи державного фінансового контролю і стратегії її розвитку. Отже, необхідною умовою подальшого розвитку державного фінансового контролю є відповідна законодавча база, яка забезпечувала б його легітимність і цілісність, чітко визначала взаємозв'язки всіх елементів [8].

В таких умовах дуже важливим є формування такої методологічної основи державного фінансового контролю в Україні, що дозволить встановити чіткі

орієнтири для всіх суб'єктів контролю, маючи на увазі визначення їх завдань, функцій і повноважень. Це питання потребує законодавчого визначення видів, суб'єктів та об'єктів контролю за державними фінансами.

З метою удосконалення процесу реформування державного фінансового контролю можна запропонувати такі кроки: розвиток теоретико-методологічних засад в сфері державного фінансового контролю, зокрема більш чіткого визначення дефініцій «державний фінансовий контроль» та «система державного фінансового контролю», а також щодо тлумачення мети, завдань, об'єкта, предмета, суб'єктів, функцій, принципів, видів, форм, методів, технології, інформації, системи комунікацій та забезпечення державного фінансового контролю; розвиток нормативно-правового підґрунтя в сфері державного фінансового контролю з метою наближення останнього до передових міжнародних та європейських стандартів та норм; чіткий розподіл повноважень та відповідальності державних контролюючих органів щодо здійснення контрольних заходів у фінансовій сфері; удосконалення, фінансового, матеріально-технічного, кадрового та інформаційно-комунікаційного забезпечення державного фінансового контролю; фокусування уваги під час здійснення державного фінансового контролю на попередження та припинення фінансово-бюджетних порушень; покращення організаційного та методичного забезпечення відносно нових форм контролю, які використовують в своїй діяльності суб'єкти державного фінансового контролю, особливо в частині аналітичного інструментарію та рівня системного аналізу [1]

Слід наголосити, що вагомим чинником зростання ефективності державного фінансового контролю є застосування сучасних інноваційних технологій. Інформаційні технології та їх використання у діяльності органів державного фінансового контролю можуть створити умови для зростання ефективності формування та використання фінансових ресурсів як на державному, так і на місцевому рівнях. Імплементация передових інформаційних технологій створює можливості для більш дієвого контролю

доходів та видатків у бюджетній сфері в реальному часі, що сприятиме попередженню та припиненню порушень та зловживань у цій області. Створення єдиного інформаційного простору вимагає забезпечення інформаційної сумісності результатів діяльності контрольних органів шляхом автоматизації та уніфікації обліку контрольних заходів і забезпечення обміну між ними відповідною інформацією. Інформатизація діяльності органів державної влади, в цілому, і органів державного фінансового контролю зокрема, на основі інноваційних технологій, створить можливість для підвищення ефективності використання публічних фінансових ресурсів, сприятиме вирішенню завдань відкритості та незалежності органів державного фінансового контролю в Україні [3].

Отже запровадження нових інноваційних форм контролю, визначення чітких процедур застосування сучасних інформаційних технологій та інструментів у сфері державного фінансового контролю, що сприятимуть його безперервності, ефективності та результативності на всіх стадіях бюджетного процесу є вкрай важливим завданням у забезпеченні якості управління та використання публічних фінансів [4].

Аналіз інноваційно-технологічних процесів у сфері інформаційних технологій дозволяє говорити про перспективність інноваційного інструментарію збереження, шифрування та використання інформації, що дозволить подолати існуючі недоліки системи державного фінансового контролю України. Постає проблема не тільки технологічної адаптації методів планування, здійснення, документування результатів контролюючих процедур, але й правового та науково-методологічного обґрунтування при використанні нових технологій.

Наявні проблеми державного фінансового контролю мають спонукати до перебудови його системи в напрямі підвищення ефективності, прозорості, перегляду умов і процедур його здійснення. Тому напрацювання сучасної інноваційної сфери повинні бути впроваджені, щоб якнайкраще уникати фальсифікацій, втрат, корупційних ризиків. Впровадження сучасних

інформаційних технологій може стати тим чинником, який переведе систему державного фінансового контролю в новий вимір автоматичного моніторингу, наскрізного пошуку та накопичення інформації, дозволить зменшити обсяг контролюючих процедур у частині підтвердження достовірності інформації. Сучасні інформаційні технології мають суттєвий трансформаційний потенціал, незважаючи на існуючі недоліки [2].

Найбільш суттєві внутрішні переваги застосування інноваційних технологій у сфері державного фінансового контролю пов'язані з прозорістю, інтерактивністю, безпечністю та технологічним вдосконаленням системи державного контролю. На заваді ж постають швидше проблеми технічного характеру та суттєве обмеження щодо оприлюднення персональних даних та інформації, що складає комерційну таємницю. Існування кіберзагроз притаманне останнім рокам, але не повинно стати на заваді розвитку цифрової економіки й е-контролю. Прозорість «ланцюга» інформації стає вбудованим запобіжником навмисного втручання і викривлень.

Зовнішні ж загрози спричинені, перш за все, відсутністю правової бази щодо використання певних інформаційних технологій (наприклад, технології децентралізованих реєстрів). Але можливості відповідати загальносвітовим тенденціям транспарентності, покращити імідж і забезпечити суспільну підтримку та довіру до контролюючих органів вимагають шукати найбільш прийнятну конфігурацію впровадження інноваційних технологій в систему державного фінансового контролю України.

Таким чином, серед факторів успіху та результатів здійснення державного фінансового контролю прозорість і відкритість можуть бути суттєво підвищені саме завдяки впровадженню інформаційних технологій [7].

Використання будь-якої нової розробки стикається з низкою проблем, що пов'язано, в першу чергу, з недостатнім технологічним досвідом роботи державних органів. Для вирішення таких проблем часто доводиться приймати емпіричні рішення без належного теоретичного обґрунтування [5].

Інформатизація системи державного контролю повинна охоплювати [6]: бази інформації, поточної і звітної документації, довідники користувачів, послідовність дій при переході на аварійний режим; програмне забезпечення державного фінансового контролю; комп'ютери та комунікаційне обладнання органів контролю, носії даних, інше технічне устаткування; обчислювальні, аналітичні, контрольні та комунікаційні сервіси.

Створення інформаційної моделі планування та здійснення державного фінансового контролю дозволяє перейти від формального розуміння процесів до стратегічного бачення. Розробка стратегії впровадження інноваційних технологій в систему державного фінансового контролю покликана забезпечити послідовність процесів у рамках етапів від збирання інформації щодо необхідності та доцільності впровадження цих технологій (з оцінюванням переваг, недоліків, обмежень) до трансформації системи державного фінансового контролю в Україні.

Стратегія впровадження інноваційних технологій в систему державного фінансового контролю передбачає такі етапи: збір та систематизація інформації щодо необхідності та доцільності впровадження інноваційних технологій у систему державного контролю; перегляд умов здійснення державного фінансового контролю та визначення критеріїв і показників його ефективності; визначення етапів трансформації системи державного фінансового контролю в новий технологічний вимір; подолання економічного, технологічного та правового відставання в найкоротші терміни та з мінімальними витратами [10].

Слід зауважити, що впровадження інформаційних технологій в систему державного фінансового контролю дозволить: достовірно, в онлайн-режимі визначати потреби в бюджетних коштах під час складання планових бюджетних показників, а потім контролювати їх використання відповідно до паспорту бюджетної програми; в режимі реального часу здійснювати моніторинг дотримання законодавства на всіх стадіях бюджетного процесу щодо державного і місцевих бюджетів, при державних закупівлях; вести електронний документообіг; проводити інтерактивний контроль стану та

достовірності бухгалтерського обліку і фінансової звітності, виконання функцій з управління об'єктами державної власності, стану внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту у розпорядників бюджетних коштів, здійснювати усунення виявлених недоліків і порушень.

Отже, в сучасних умовах контрольна діяльність стає однією з найважливіших функцій держави, а перевірка уповноваженими органами стану фінансової дисципліни, ефективності використання державних фінансів, стає основою для розвитку соціально-економічної сфери, для подолання корупції, для раціонального використання державних ресурсів. Виходячи із цього, фінансовий контроль є необхідним елементом державного управління і покликаний забезпечувати фінансову стабільність та створити умови для нормальної життєдіяльності суспільства [9].

Слід зазначити, що при постійному зростанні уваги держави до контрольної діяльності, за роки новітньої історії в Україні сформувалася система органів державного контролю, створена відповідна нормативно-правова база, накопичений досвід практичної діяльності контрольних органів. Водночас треба визнати, що в сучасних умовах соціально-економічного розвитку країни, система державного фінансового контролю потребує подальшого подальшого вдосконалення.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. У підсумку можемо вказати на те, що нинішній стан інституту державного фінансового контролю не в повній мірі задовольняє потребам суспільства в ефективній контрольній діяльності. У зв'язку з цим питання подальшого вдосконалення системи фінансового контролю стає найважливішим елементом державної політики.

Нині необхідно сконцентрувати зусилля на основних напрямках розвитку, одночасно забезпечуючи розробку законодавчих норм і єдиної методології державного фінансового контролю, розробку стандартів контролю і розвиток новітніх інформаційних технологій, спрямованих на створення єдиного інформаційного простору контрольної діяльності. Інтеграція сучасних

інноваційних досягнень в сфері інформаційних технологій з правовими та організаційними засадами, основними принципами і порядком здійснення державного контролю у сфері господарської діяльності, повноваженнями органів державного контролю дозволить максимально децентралізувати систему державного фінансового контролю, підвищити її прозорість, безпечність, ефективність.

Подальші дослідження можуть сприяти розширенню сфер застосування інноваційних технологій у сферах державного контролю і управління. Симбіоз криптографії та комп'ютеризації, використання алгоритмів математичного обчислення, виключення людського фактору при прийнятті рішень надають суттєвих переваг. Серед існуючих напрацювань в сфері інформаційних технологій є багато відповідних до існуючих вимог сервісів та інструментів. Їх впровадження дозволить подолати економічне, технологічне та правове відставання у сфері державного фінансового контролю.

Література

1. Борисенко О.П., Боркут О.В. Взаємодія державних служб під час оптимізації митного контролю в практиці застосування принципу «єдиного вікна». *Публічне управління та митне адміністрування*. 2018. № 1 (18). С. 173–179.
2. Владімірова Н.П. Напрями реформування державного фінансового контролю задля забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 16. С. 46–52.
3. Гребень С.Є. Види, форми та методи державного фінансового контролю: сутність та принципові відмінності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 22. С. 103–108.
4. Гунько К.А. Інституційні засади розвитку державного фінансового контролю. *Економічний вісник університету*. 2023. №57. С. 126-132.

5. Івашова Л.М., Івашов М.Ф. Досвід державного фінансового контролю в країнах ЄС та напрями його імплементації до України. *Вісник Академії митної служби України. Серія : Державне управління.* 2014. № 2. С. 12–23.

6. Колпакова А. Державний фінансовий контроль на сучасному етапі: огляд концептуальних засад. *International Science Journal of Management, Economics & Finance.* Vol. 2(1). 2023, pp. 9-18. doi: 10.46299/j.isjmef.20230201.02

7. Міщенко Д.А., Міщенко Л.О. Application of cluster analysis to determine the level of the budget potential of the Ukrainian regions. *Науковий вісник Полісся.* 2018. №2. С. 179-185.

8. Міщенко Л.О., Міщенко Д.А. Удосконалення механізму управління бюджетними видатками в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток.* 2017. №3. С. 13-16.

9. Шишкова Н.Л. Використання блокчейну у трансформації державного фінансового контролю. *Проблеми економіки.* 2018. № 2. С. 382-388.

10. Якимчук І.М. Державний фінансовий контроль в Україні та перспективні напрями його вдосконалення. *Економіка та держава.* 2021. № 7. С. 34–39. DOI: [10.32702/2306-6806.2021.7.34](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.7.34)

References

1. Borysenko, O.P. and Borkut, O.V. (2018), “Interaction of public services during the optimization of customs control in the practice of applying the "single window" principle”, *Publichne upravlinnya ta mytne administruvannya*, vol. 1, pp. 173-179.

2. Vladimirova, N. (2016), “Directions of reforming the state financial control to ensure the financial safety of the economic activity entities”, *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 16, pp. 46–52.

3. Greben, S. (2017), “Types, forms and methods of public financial control: the nature and principal differences”, *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 22, pp. 103–108.

4. Gunko, K.A. (2023), “Institutional foundations of the development of state financial control”, *Ekonomichnyy visnyk universytetu*, vol. 57, pp. 126-132.

5. Ivashova, L.M. and Ivashov, M.F. (2014) “Experience of state financial control in EU countries and directions of its implementation in Ukraine”, *Visnyk Akademiyyi mytnoyi sluzhby Ukrayiny. Seriya : Derzhavne upravlinnya*, vol. 2, pp. 12–23.

6. Kolpakova, A.(2023), “State financial control at the modern stage: an overview of conceptual foundations”, *International Science Journal of Management, Economics & Finance*, vol. 2(1), pp. 9-18.

7. Mishchenko, D.A. and Mishchenko, L.O. (2018), “Application of cluster analysis to determine the level of the budget potential of the Ukrainian regions”, *Naukovyy visnyk Polissya*, vol. 2. pp. 179-185.

8. Mishchenko, L.O. and Mishchenko, D.A. (2017), “Improvement of the budget expenditure management mechanism in Ukraine”, *Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok*, vol. 3. pp. 13-16.

9. Shishkova, N.L. (2018), “The use of blockchain in the transformation of state financial control”, *Problemy ekonomiky*, vol. 2, pp. 382-388.

10. Yakymchuk, I. (2021), “State financial control in Ukraine and prospective directions of its improvement”, *Ekonomika ta derzhava*, vol. 7, pp. 34–39.

Стаття надійшла до редакції 30.10.2023 р.